

İYİ BİR TELEVİZYON METNİ YAZMAK

* Öğr.Gör.Dr.Nesrin Tan Akbulut

İyi yazmak demek; iyi düşünmek, iyi duymak, iyi anlamak, yani hem kafa, hem de ruh sahibi olmak demektir.

Buffon
(Akt: Gariboğlu, s.230)

İnsan söz aracılığıyla düşünür, yaratıcılığa da, bilgiye de söz aracılığıyla ulaşır. Bilgiyi de yazı ile kalıcı kılar. İnsanoğlu'nun düşünsel üretim yeteneği sayılan yazabilme, konuşulan sözün daha sonraki kullanımlar için bir yerde saptanması olanağını sağlamakta kalmaz, sesleri görüntülemeye, duyguları göstermeye yarar.

Kendini uygar sayan her insan nüfus kütüğündeki eşya varlığının duvarlarını aşmak, herhangi bir yaratıktan ayrı olduğunu gösterebilmek için düşünebilmeli ve düşündüğünü de yazıya geçebilmelidir.

İnsan, düşündüğünü kolay ve rahat yazabilmelidir. Yazısında mesajını, açık ve sağlam bir biçimde iletebilmelidir. Kısaca iyi yazabilmelidir. İYİ BİR TV METNİ YAZMANIN İLK KOŞULU DA İYİ YAZMAKTIR.

İyi yazmak, herşeyden önce bir yetenek sorunu olmasına karşın, bir eğitim işidir. Daha ilkokuldan bu eğitim kazandırılmaya çalışılır. Ama insan kendi kendini eğitmek durumundadır. Bunun için de çok okumalı, yazmalı ve bu alışkanlığı kazanmalıdır.

İyi yazmak için, DİL KURALLARI İYİ BİLİNMELEDİR. Örneğin, yazıda noktalama işaretlerinin eksikliği, yanlış yerlerde kullanımı, yazım hataları, verilmek istenen anlamı tamamen değiştirir.

Ayşe'de kaldı. (Bu cümle, herhangi bir nesnenin Ayşe'de kalmış olduğu imgesini karşılar.)

Ayşe de kaldı. (Bu cümle ise Ayşe'nin de herhangi bir sınavda ya da herhangi bir yerde kalanların arasını bulunduğu imgesini verir.)

Yazı, KESİNLİK TAŞIMALIDIR. Yazarken kullanılan sözcükler, yüklemek istediğiniz anlamı kesin bir biçimde

* İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi

karşılacaktır. Çünkü anlam, bu sözcüklerde kendini bulacaktır. Örneğin, "mücadele" yerine "savaşma" kelimesi kullanılamaz.

Hayat mücadeleden ibarettir.

Hayat savaşmadan ibarettir.

Kuşkusuz, bu iki cümle çok farklı anlamları karşılıyor.

Süse kaçmak, söz oyunları kurmak, bir sözcüğe kimsenin anlayamayacağı anlamları yüklemek doğru değildir. Yazı AÇIK OLMALIDIR, kolayca anlaşılabilir. Yazı

"Onu parkta yakaladık." yerine,

"Ona parkta rastladık." demek daha doğrudur.

Böylelikle söze en uygun eylem sözcüğünü yani yüklemi yerleştirmiş, sözün anlamını, çirkinlik ve kabalıktan kurtarmış oluruz. "Yakaladık" kelimesi ya bir suçlunun emniyet görevlilerince göz altına alınması durumunda ya da bir av hayvanının ele geçirilmesi anlamında kullanılır. Yani, bir düşüncenin anlatımında kullanılacak kelimelerin seçiminde titiz davranmak gerekir.

Yazı yazarken BASİT CÜMLELER YEĞLENMELİDİR. Mesaj basit bir cümlede anlatıldığında daha etkili olacaktır kuşkusuz.

"Bilim adamları, Apollo astronotları tarafından ayın üç bölümünde bırakılmış reflektörlerden aldıkları kesinliği yüksek lazer ışınlarıyla yapılan ölçümler sonucunda ayın 800 yıl önce çarpan çok büyük bir meteorun etkisiyle hala yalpalamakta olduğuna inanmaktadır."

Cümlesi yerine,

"Ayın hala yalpalamakta olmasının nedeni, 800 yıl önce çarpan büyük bir meteorun etkisine bağlı olabilir."

cümlesi daha anlaşılabilir. Yazınıza, kullandığınız cümlelerin uzunluğu ve kısalığı ile bir ritm kazandırabilirsiniz. Sakin, huzurlu bir ortamı uzun cümlelerle anlatırken, heyecanlı, telaşlı, korkulu v.b. duyguları kısa cümlelerle anlatabilirsiniz.

YAZI, AKICI OLMALIDIR.

Çok uzun ve girişik cümleler duygu ve düşüncelerin kavranmasını güçleştirir, yazının akıcılığını keser. Akıcılık, sözcüklerin seçiminden ve söz dizimindeki uygunluktan gelebileceği gibi, hayal ve düşüncelerin düzenindeki dengeden de doğabilir. Bunlar, yazının rahat ve kolay okunmasını getirir.

Tümceleri doğru ve sağlam kurmak, tümceleri oluşturan sözcükleri anlamı en iyi şekilde belirtecek nitelikte seçmek ve bunların, söz içindeki anlam ilişkilerinden doğan uyumlarına dikkat etmek gerekir.

Düşünüldüğü gibi yazmak, gereksiz mecazlara ve sanatlara kaçmamak doğrusudur. İKİ FARKLI DÜŞÜNCE ARASINDA BİR BAĞLAM OLMALIDIR.

Okuyucuyu bir düşünceden daha farklı düşünceye yönltebilmek için mutlaka geçiş tümcesi, paragrafı ya da bir geçiş sözcüğü kullanılmalıdır.

ARI BİR DİL KULLANILMALIDIR. İçinde yabancı terimler ve kavramlar bulunan bir anlatım kolay kavranmayı engeller.

Özetle; iyi YAZMAK, ANLAMCA DOLGUN, ANLATIMCA GUÇLU YAZI YAZMAKTIR. Ancak, unutmayın ki, hikaye, roman, tiyatro metni, makale, fıkra, sohbet, anı, söylev, deneme, röportaj gibi yazı türlerini tanımayan bir insanın düşündüklerini ve duyduklarını yazıya dökebilmesi de güçtür.

İyi yazmayı başarabilen ancak televizyon metni yazımına geçebilir. TELEVİZYON METNİ, OKUNMAK İÇİN DEĞİL ANLATMAK İÇİN YAZILIR. Bu yüzden edebi bir yazın türü tercih edilmez.

Metnin iyi bir metin olabilmesi konuşma dilinde yazılıp yazılmadığına bağlıdır. Eğer konuşma dilinde yazılmadıysa, metin yeniden yazılmalıdır.

Metin yazarı TV izleyicisini birey olarak kabul etmeli ve metni ona göre oluşturmalıdır. "İyi akşamlar sayın seyirciler" yerine "iyi akşamlar" tercih edilmelidir.

Hiçbir zaman televizyon metni, bir ders metnine benzememelidir. Yani, izleyiciye ders anlatıyormuş havası içinde olmamalıdır.

Metin basit ve anlaşılır olmalıdır. Anlaşılması ve telaffuzu güç söz, deyim ya da deyiş kullanmaktan kaçınılmalıdır. İzleyicinin anlamadığı cümleye yazılı metinde olduğu gibi tekrar dönmesi mümkün değildir. Uzun cümleler zor anlaşılır ve çabuk unutulduğundan kısa cümleler yeğlenmelidir. Ayrıca metin, yardımcı bir bilgiye gerek göstermeyecek biçimde yazılmış olmalıdır. İzleyici elinde sözlük, haber ya da haber program v.b. izlemeye oturamaz.

Metin, uyarıcı bilgiler içeriyor ve apayrı iki konuyu gündeme getiriyorsa, bir konudan diğerine geçişlerde, bir öncekinin anlaşılması olduğuna inanılmalıdır.

GÖRÜNTÜ SÖZLE TEKRAR EDİLEMEZ, GÖRÜNTÜ SÖZLE AÇIKLANAMAZ. Bırakın görüntüler olayı anlatsın. Sözcükler ancak olay hakkında ayrımlı bilgi vermek için kullanılсын. Örneğin; odadan içeri giren, bir süre yürüyen ve sonra oturan adamı konu alan bir filmi ele alalım.

"Gördüğünüz gibi Ali Bey odaya girdi, yürüdü ve sandalyeye oturdu. Oturduğu sandalye babasından kalma bir sandalye idi" biçiminde bir metin yazılmamalıdır.

Doğrusu:

"Ali Bey, hergün öğleden sonra dinlenmek için evine gelir ve babasından miras kalan antika, değerli bir sandalyede yorgunluk çıkarır."

İyi bir metin, iyi bir öykü gibi, kompozisyon'un Giriş-Gelişme ve Sonuç ilkelerine uygun olmalıdır. Konular arasında sıçrama yapılmamalıdır. Eğer sıçrama gerekiyorsa, araya sunucu görüntüsü seçilmeli, sonra tekrar yeni görüntüye dönülmelidir.

Herşeyden önce televizyon metni yazarı, teknik sınırı bilmek zorundadır. Varolan teknik olanakların dışına çıkan bir metin istenmez.

Eğer tanıtılması gereken bir kişi hakkında metin yazılacaksa, o kişinin ismi cümle sonuna saklanmalıdır. Bu ilginin doruk noktasına çıkmasını sağlayacaktır.

Örneğin; "Bu akşam, yüzyılımızın en değerli müzisyenlerinden, tiyatro yazarı, besteci ve şair birisiyle birlikte olacağız.... Sayın ....."

Tanıtımı yapılan kişinin isminin geçtiği yerde yönetmen, konuşun görüntüsüne kesecektir. Ama,

"Bu akşam konuğumuz Sayın ....., müzisyenliğinin yanı sıra, tiyatro yazarlığı, besteciliği ve şairliği ile günümüzde tanınan bir kişi..." dediğimizde yönetmen, adını duyduğunda konuşun görüntüsünü verecek, bu arada konuk kendi hakkında söylenenleri dinlerken hoş olmayacak durumlarda bulunabilecektir.

Haber, haber-röportaj ve haber-tartışma programlarında olduğu gibi, haber-magazin ve haber programlarında da ilk adım ARAŞTIRMADIR. İyi ve özenli bir araştırma, metin yazarlığını yönlendirir. Flaş, giriş ve ayrıntılar araştırma ile ortaya çıkar.

Özellikle program yazarlığında NESNEL ve TARAFSIZ olunmalıdır. Ele alınan herhangi bir konuda, daima konuyu güçlendirecek yardımcı konular bulunmalıdır. İyi bir metin yazarı konuyu değişik açılardan değerlendirir. Metin yazarı, KONUŞULAN DİLİN İNCELİKLERİNDEN KAÇINMALIDIR.

Örneğin, "Toplantıda 100 kişi bile yoktu" anlatımı yerine "Toplantıya yaklaşık 100 kişi katıldı" anlatımı daha doğrudur.

Televizyon metinlerinde, bazı yazım kuralları düz metinlerden farklı biçimde kullanılır. Örneğin, noktalama işaretleri "es" vermek, yani duraklamak ve vurgulama belirtmek için kullanılır. Duraklamaları belirtmekte virgül, nokta, tire işareti, üç nokta bazen de noktalı virgül

kullanılır. Televizyon metinlerinde virgöl, diğer yazılı malzemeye oranla çok daha sık kullanılır ve kısa duraklamaları işaret eder. Virgöl'ün kullanılımında geçerli yazım kurallarına uymak gerekmez. Tire işareti ve üç nokta virgölün işaret ettiğinden daha uzun duraklamalar için kullanılır. Yazılı malzemelerde vurgu genellikle ünlem ve soru işaretleri ile belirtilir. Televizyon metinlerinde ise vurgulanacak olan söz ya da sözcüğün altı çizilirse daha iyi olur. Yazılı metinlerde kullanılan iki nokta üst üste ve parantezin televizyon metinlerinde hiçbir yararı bulunmaz. İki nokta üst üste işaretinin yerine tire işaretini kullanmak daha doğrudur.⁽¹⁾

İyi bir metin, gerek yapı, gerek üslup, gerekse içerdiği bilgiler açısından, programın hedef kitlesine uygun olmalıdır. Bir çocuk programının metni ile, yetişkinlere yönelik bir programın metni farklı olacaktır, kuşkusuz.

Gerek biçim, tür ve içerik olarak bu metinler birbirinden farklılık gösterse de, programın yapısı ve formatını belirler, programın içeriğini ortaya koyar ve yapıma ilişkin önemli bilgiler verir. Ancak unutmamalıdır ki, televizyon metni, televizyon iletişiminin amacı değil, sadece aracıdır.

Metin yazarı, film-fotoğraf ya da konuşturulabilecek bir konuk olmadığı durumlarda, grafik, caption ya da çizgi görüntüye uygun metin de yazabilmelidir.

⁽¹⁾ Erol MUTLU, Televizyonda Program Yapımı, Ankara: A. U. İletişim Fak. Yayınları, No: 4, 1995, s. 72

KAYNAKÇA

1. Akgün Nebahat. Yazının İşlevsel Kullanımı, İstanbul Der Yay., 1995.
2. Brian S.Brooks. George Kenndy, Daryl R. Noen, Don Ranly, News Reporting and Writing (2nd.Edition), NewYork: St Martin's Press, 1985. s.242-255
3. Garipoğlu Kemal, Örnekli Kompozisyon Bilgileri, Ankara, Garipoğlu yay., 1974.
4. Mutlu Erol, Televizyonda Program Yapımı, Ankara, A.Ü. İletişim Fak. Yay., No:4, 1995.

